

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

Anecdota politică în anii '80. Folclorul urban ca frondă

Rezumat

**Doctorand,
Gabriel Preda**

**Conducător științific,
Prof. univ. dr. Doinița Marcela Milea**

Seria U2 Filologie-Română Nr.22

GALAȚI

2020

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT

Anecdota politică în anii '80. Folclorul urban ca frondă

Rezumat

Doctorand,

Gabriel Preda

Președinte,

Prof.univ.dr.habil. Ifrim Nicoleta,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific,

Prof.univ.dr. Milea Doinița Marcela,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referenți științifici:

1. **Cercetător științific I** Chișu Lucian,
Institutul „G. Călinescu” al Academiei
Române, București
2. **Prof.univ.dr.** Spiridon Vasile,
Universitatea „Vasile Alecsandri”, Bacău
3. **Prof. univ. dr.** Antofi Simona,
Universitatea „Dunărea de Jos” din
Galați

Seria U2 Filologie-Română Nr.22

GALAȚI - 2020

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINȚE INGINEREȘTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
- Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
- Seria I 3: **Inginerie electrică**
- Seria I 4: **Inginerie industrială**
- Seria I 5: **Ingineria materialelor**
- Seria I 6: **Inginerie mecanică**
- Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
- Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
- Seria I 9: **Inginerie și management în agicultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
- Seria E 2: **Management**
- Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ARTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
- Seria U 2: **Filologie- Română**
- Seria U 3: **Istorie**
- Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE BIOLOGICE ȘI BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**

Cuprins

Argument	4
Capitolul 1. Ironia și forța subversiunii prin umor	10
1.1 Umorul, între defensiv și eliberare	
1.2 Bancul și anecdota. Public și miză	
1.3 Contextul apariției folclorului anticomunist	
1.4 Constantele tematice și discursive ale genului în studiile de specialitate	
Capitolul 2. Umorul ca reflexie a societății totalitare. Manipulare și rezistență	50
2.1 Caracteristicile și efectele totalitarismului asupra individului	
2.2 Rezistența prin cultură în comunismul românesc. Subversiunea umorului politic	
Capitolul 3. Circulația umorului anticomunist. Umorul oficial și gherila spirituală	61
3.1 Subtilitate și propagandă în cinematografia românească, perioada 1965-1989. De la parabolizare a mesajului la umor	
3.2 Umorul desacralizant al spectacolelor de revistă.	
3.3 Ziare, reviste și cenacluri umoristice. De la centru la margine	
3.4 Studiu de caz - Revista <i>Urzica</i>	
Capitolul 4. Manifestările umorului în comunismul românesc. Strategii structurante	142
4.1 Estetica umorului și a comicului	
4.2 Retorica umorului anticomunist ori stilistica subversiunii	
Concluzii	155
Bibliografie	159
Anexa 1. Corpus de bancuri și anecdote anticomuniste	170
Anexa 2. Interviu	173

Anecdota politică în anii '80. Folclorul urban ca frondă

(rezumat)

Cuvinte cheie: *anecdota, banc, ironie, umor, aluzie, imaginar, folclor urban, subversiv, totalitarism, comunism*

Am optat în cadrul demersului nostru, pentru un model de analiză sistematic și riguros, pe structura căruia am grefat regimul particular de operare al tehnicilor de elaborare a textului. Studiul ***Anecdota politică în anii '80. Folclorul urban ca frondă*** este o imersiune în socialul României postbelice, cu intenție analitică și recuperatoare. Lucrarea își propune să evidențieze trăsăturile distinctive ale umorului în toate formele sale de existență și să analizeze funcția sa eliberatoare, dar și corectivă, în cadrul unui spațiu totalitar dominat de practici opresive, cenzură și dogmă. Cercetarea umorului antitotalitar, anticomunist s-a datorat naturii înclinată spre glumă, dar și către analiză, spre comunicare expresivă, dar mai ales către democrație reală. Citirea sau ascultarea anecdotelor și a bancurilor din anii '80 a reprezentat o călătorie socio-culturală, cu scopul de a aduce în atenție o mostră de umor anticomunist, pândit în prezent, de pericolul perisabilului.

Teza noastră încearcă să demonstreze că anecdota și bancul politic sunt dovada prelucrării în manieră literar-folclorică a istoriei și a prezentului de către imaginarul social. Întotdeauna, între literatură și politică, între artă și putere a existat o relație, iar cele mai bune opere de artă au fost cele create în opoziție. Umorele antitotalitare are ca intenții evidente răzbușnarea prin ficțiune și aducerea la stadiul derizoriului a sistemului opresiv. Prin analiză, am încercat să descoperim valențele stilistice ale bancurilor și anecdotelor, am pledat pentru integrarea lor în literatură, fie ea și folclorică; de asemenea, am studiat mesajul lor ca proiecție a spiritualității și identității românilor. Pentru că întotdeauna a existat un spirit al timpului, iar umorul este și el un semn al vremurilor, demersul a mizat constant pe contextualizare și a urmărit interacțiunea celor trei coordonate: istoria, politica, socialul. Am urmărit și am relevat modul cum presiunea totalitară a determinat valorizarea răului, pentru că satira anticomunistă a fost reacția populară la absurdul practicat de sistem. Cele patru capitole ale tezei s-au constituit pe de o parte într-o cercetare a lucrărilor apărute până în 2020, iar pe de altă într-o analiză personală a opoziției spirituale prin umor, față de comunism.

Gluma politică nu este inofensivă, ci reprezintă un comentariu socio-cultural. Umorele fine sau ironia agresivă – distanțatoare, prin ton și direcție - selectează, sancționează și amplifică, iar acest algoritm înseamnă creație. Anecdotele și bancurile se bazează pe un imaginar ce oscilează între individual și colectiv, invenția comică întâlnește latura compensatorie a ironiei. Imaginarul înseamnă creativitate la nivel mental și explorare a virtualului, pentru că există o istorie factuală (propriu-zisă), dar există și reprezentări generate de istorie.

Umorele politice din România postbelică ar putea fi împărțite în două categorii: prima îl cuprinde pe cel antioccidental, o satiră dirijată în care - probabil - nu credea nimeni, a doua este cel firesc, împotriva regimului totalitar sub conducerea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej și a lui Nicolae

Ceaușescu, având funcție vindicativă, eliberatoare și compensatoare. Evocarea umorului anticeaușist trebuie să se facă ținând cont de valoarea lui artistică, pentru că ironia politică a fost creație, expresivitate și efect - atât emoțional, cât și intelectual. Construcția bancurilor (a epicului scurt, în general) ține cont de alte reguli decât proza amplă. Folclorul urban a preluat și a menținut oralitatea celui sătesc. Conștient sau doar intuitiv, colportorul anecdotelor amplifică nuanța de autentic a umorului popular. Gestică, mimica, ritmul, intonația pot sublinia și chiar dubla conținutul bancurilor.

Forma cea mai frecventă a „disidenței” prin umor a fost bancul, dar au rămas, de asemenea, epigrame remarcabile, cum au fost cele scrise de Păstorel Teodoreanu. Epigrama concentrează umorul liric, iar anecdota esențializează, prin narator, dialog și personaje, umorul în manieră epico-dramatică. Întorcându-ne în tradiția, publicațiilor de satiră politică, între 1840 și 1949, s-a mizat pe caricatură, epigramă și pamflet. Citite azi, în secolul al XXI-lea, textele de umor politic - mai ales din secolul al XIX-lea – sună prea puțin savuros în comparație cu bănuita intenție a autorilor. Umorul antitotalitar a fost cel puțin o cale de clătinare a structurii dictatoriale. Folclorul urban anticomunist românesc a conferit națiunii române o identitate comico-sumbră, unică prin sadism și macabru.

Cercetarea a fost structurată în patru mari capitole. Primul capitol al lucrării, **Ironia și forța subversiunii prin umor**, propune, în prima parte (**Umorul, între defensiv și eliberare**) o cercetare a celor mai importante preocupări pentru definirea și teoretizarea umorului, de la Aristotel până în zilele noastre. Deși părerile sunt exprimate nuanțat, ideea generală pe care o desprindem din textele filosofilor este poziția inferioară a comediei (și a umorului) față de tragedie. Parafrazându-l pe Tudor Vianu, considerăm că atât prin cuvânt, cât și prin răs se *eliberează o stare*. Ideea principală este că râdem pentru a elibera o trăire, dar și pentru că ne considerăm „deasupra” celui ironizat. Teoria ce justifică umorul ca semn al superiorității este în general valabilă, dar nu ar trebui aplicată 100% umorului antitotalitar. Ironia din anecdotele și bancurile anticomuniste are mai degrabă valoare agresivă, contestatară, demitizantă și revanșardă. Primul capitol își propune, de asemenea, să detalieze cele trei manifestări ale umorului într-o gradare crescândă a complexității, a consistenței semantice și formale.

Subcapitolul al doilea: **Bancul și anecdota. Public și miză** face o distincție clară între banc și anecdota. Politic sau nu, bancul este mereu o repovestire și – uneori – o rafinare. Indiferent de statutul său axiologic, el reprezintă ultima manifestare vie, fertilă și relevantă a creativității populare. Dacă anecdota pretinde un nivel de cultură cel puțin mediu, bancul este o democratizare a umorului, gluma/ poanta acestuia fiind accesibilă cam oricui. În condițiile vechiului regim, bancurile au avut o existență ilicită, subterană, au fost creații și manifestări comico-parabolice ale pornirilor reprimite.

Subcapitolul al treilea prezintă, după cum indică și numele, **Contextul apariției folclorului anticomunist**. Folclorul urban al secolelor XX și XXI s-a manifestat și se manifestă ca factor generator și transformator de viziune. Retorica umorului cunoaște avataruri circumscrise istoriei, locului și individului. Fenomene ca apariția, propagarea, receptarea și colportarea umorului anticomunist intră în aria de cercetare a unor discipline interferente: istorie, psiho-sociologie, antropologie culturală, filologie. Cercetarea noastră depășește, așadar, științele literaturii.

Marile teme ale umorului anticomunist, analizate pe larg în lucrarea noastră sunt: Sistemul impus de URSS, Cuplul Ceaușescu, Armata, Miliția, Securitatea, Informatorii, Industria, Practica

agricolă obligatorie, Nivelul de trai, Relația sistem comunist-religie, Cultura, Educația, Școala, Agricultură, Propaganda, Politica externă, Rușii (ironizați pentru brutalitate, lăcomie, primitivism), Abuzurile, Mimarea democrației. Am descoperit și redescoperit bancuri despre bancuri și am propus termenul de *metabanc*, acest concept dorindu-se o contribuție la terminologia analizei structural-literare.¹

Subcapitolul al patrulea, **Constantele tematice și discursive ale genului în studiile de specialitate** trece în revistă principalele studii despre bancuri și anecdotă consultate în vederea documentării, de la care pleacă prezenta lucrare. Ne-am bazat pe studiile: Adrian Cioroianu, **Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc**² sau **Politică și societate în epoca Ceaușescu**³, a lui Florin Soare. Cartea Cristinei Banc și a lui Alan Dundes, **Premiul întâi, cincizeci de ani**⁴ a fost prima culegere a bancurilor politice românești (având caracter anticomunist) care au circulat între anii 1948-1985; a apărut în S.U.A., în anul 1986 cu ajutorul cunoscutului folclorist american. În afară de textele propriu-zise, lucrarea cuprinde note comparative cu situația speciei în estul și în centrul Europei. Amintim, de asemenea: Călin-Bogdan Ștefănescu, **10 ani de umor negru românesc: Jurnal de bancuri politice**⁵, **Istoria comunismului prin bancurile epocii**⁶, a britanicului Ben Lewis, cartea Danei Maria Niculescu Grasso, **Bancurile politice în țările socialismului real**⁷, Mihaela-Viorica Constantinescu, **Umorul politic românesc în perioada comunistă: perspective lingvistice**⁸, Dumitru-Alin Savu, **Umor și politică în România comunistă: viața între răs și frică**⁹ și studiul **Comunism și represiune în România: istoria tematică a unui fratricid național**.¹⁰

Studiul nostru este o analiză pe folclorul urban și o cercetare inedită pe cele mai valoroase texte din revista **Urzica**. Nu sunt uitați nici autorii autohtoni, membri ai cenaclului de umor *Verva* din Galați, câțiva dintre ei colaboratori ai săptămânalului *Urzica*, ce au atins prin condei probleme stringente ale perioadei, umorul subtil fiind singura supapă de păcălire a cenzurii. Nu în ultimul rând, studiul lui Cătălin Ghiță, **Umorul incorect politic. O microanaliză, urmată de o sută de mostre**, trece în revistă principalele teorii ale umorului (Platon, Aristotel, Immanuel Kant, Umberto Eco, Thomas Hobbes, Henri Bergson, Arthur Koestler, Auguste Penjon).

Capitolul al doilea al lucrării, **Umorul ca reflexie a societății totalitare. Manipulare și rezistență** încearcă să demonstreze că umorul anticomunist propagat ca folclor urban a fost o

¹ Am propus sintagme și termeni precum *gherilă spirituală* și *metabanc*, aceste concepte dorindu-se o contribuție la terminologia analizei structural-literare.

² Adrian Cioroianu, **Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc**. Editura Curtea Veche, București, 2007

³ Florin Soare, **Politică și societate în epoca Ceaușescu**. București, editura Polirom, Iași, 2013

⁴ Cristina Banc, Alan Dundes, **First Prize: Fifteen Years! An Annotated Collection of Romanian Political Jokes**. U.S.A., 1986

⁵ Călin-Bogdan Ștefănescu, **10 ani de umor negru românesc: Jurnal de bancuri politice**. Editura Metropol-Paideia, București, 1991

⁶ Ben Lewis, **Istoria comunismului prin bancurile epocii**. Editura Meteor Publishing, București, 2015

⁷ Dana Maria Niculescu Grasso, **Bancurile politice în țările socialismului real**. Editura Fundației Culturale Române, București, 1999

⁸ Mihaela-Viorica Constantinescu, **Umorul politic românesc în perioada comunistă: perspective lingvistice**. Editura Universității din București, 2012

⁹https://www.academia.edu/37739519/UMOR_ȘI_POLITICĂ_ÎN_ROMÂNIA_COMUNISTĂ_VIAȚA_ÎNTRE_RĂS_ȘI_FRICĂ

¹⁰ Ruxandra Cesereanu (coordonator), **Comunism și represiune în România: istoria tematică a unui fratricid național**. Editura Polirom, Iași, 2006

formă de artă cu funcție și consecințe social-psihologice.

În ceea ce privește **Rezistența prin cultură în comunismul românesc**, așa cum reiese din subcapitolul 2.2 cu același titlu, încercările oficiale de disidență au fost puține și *înăbușite în fașă*. Mulți scriitori, istorici și critici literari mai mult sau mai puțin înzestrați, au pactizat cu PMR și – ulterior – cu PCR.

Al treilea capitol, **Circulația umorului anticomunist. Umorel oficial și gherila spirituală**, analizează mediile, căile de vehiculare a ironiilor antisistem și lupta cu cenzura. Sistemul totalitar a produs o scindare a conștiinței, de aici rezultând cel puțin o dedublare a gândirii, a exprimării și a receptării. Deși rare și temătoare, subtilitățile anticomuniste au existat, mai ales după 1970 și s-au manifestat preponderent prin caricaturi.

Subcapitolul **Subtilitate și propagandă în cinematografia românească, perioada 1965-1989. De la parabolizare a mesajului la umor** este o cercetare a unor filme din perioada ceaușistă. Am identificat latura lor comică, amuzamentul venind din două direcții: a propagandei ostentative (comic involuntar prin penibil) și a subtilității – ocolirea cenzurii a adus publicului *șopârle* memorabile. În subcapitolul **Umorel desacralizant al spectacolelor de revistă** am apreciat rolul pe care l-au avut „brigăzile artistice” ale studenților; curajul, uneori la limita inconștienței (cum mărturisesc chiar ei) și creativitatea grupărilor tinerilor au adus texte care delectau publicul înghesuit în săli întunecate și friguroase.

Subcapitolul **Ziare, reviste și cenacluri umoristice. De la centru la margine** conține o prezentare cronologică a presei umoristice în România (până la *Urzica* – principalul reper al umorului oficial dintre 1949 și 1989), relaționează publicațiile umoristice din România cu revistele similare din țările comuniste și face o analiză a satirei „cu voie”.

Analiza din subcapitolul **Studiu de caz - Revista Urzica** este dedicată celei mai importante publicații satirice din RPR și RSR. Sutele de numere pe care le-am parcurs au dat imaginea complexă a unei reviste ca o armă cu două tăișuri sau ca o ilustrare a ceea ce în teoria comicului numim „păcălitorul păcălit” – aici, urzicatorul urzicat... Concepută ca instrument antioccidental și proletcultist, *Urzica* a slujit sistemul aproape douăzeci de ani. După 1965 a devenit sursă de *șopârle*, publicul larg așteptând revista aproape cum aștepta emisiunile de la **Europa Liberă**. Mai ales în numerele din ultimul deceniu ceaușist sunt remarcabile caricaturi și texte cu potențial satiric antisistem, lucru constatat și sancționat de cenzură și de Securitate.

Capitolul al patrulea, **Manifestările umorului în comunismul românesc. Strategii structurante**, tratează umorul și categoriile comicului din punct de vedere estetic. Subcapitolul **Estetica umorului și a comicului** discută perspectivele unor epoci diferite, exprimate în lucrările lui Aristotel, Evaghelos Moutsopoulos, Jean Marc Defays, Umberto Eco și Cătălin Ghiță. Estetica e definită ca „știința care studiază legile și categoriile artei, considerată ca forma cea mai înaltă de creare și de receptare a frumosului; ansamblu de probleme privitoare la esența artei, la raporturile ei cu realitatea, la metoda creației artistice, la criteriile și genurile artei.”¹¹

În subcapitolul **Retorica umorului anticomunist ori stilistica subversiunii** este abordată problema figurilor de limbaj din ultimul deceniu comunist. De la aluzie, calambur, imprecuație, până la metafora criptică, ele sunt regăsite în limbajul cotidian, în bancuri și anecdote. În orice sistem totalitar apare un limbaj criptic și forme de expresie mai mult sau mai puțin artistică folosindu-se de ambiguitate, aluzie, parabolă, ironie. Ceea ce am denumit „stilistica

¹¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti, **Dicționarul Explicativ al Limbii Române**. Editura Univers Enciclopedic, București, 2012, p. 361

subversiunii” a construit un fel de legătură conspirativă, o solidaritate a ducerii în derizoriu a sistemului falimentar comunist. Ne-am străduit ca teza noastră să fie o contribuție la cercetarea folclorului urban din perioada comunistă; sperăm să fie și un plus la tezaurul de bancuri și anecdote ce merită – pentru știință, dar și pentru suflet - atenție și aducere aminte. Întinsă pe decenii, fronda aceasta ironică - pe care am denumit-o într-un punct al tezei „gherilă spirituală” – a fost și este un semn al creativității populare, valorizare comică a răului cotidian.

Totalitarismul a schimbat gândirea și limbajul, iar umorul antitotalitar a închegat universul intelectual vindicativ al celor fără de putere. Ceea ce noi azi numim *istorie*, pentru oamenii anilor '40 - '80, a reprezentat cotidianul; trecută prin imaginarul social, viața de zi cu zi a migrat în anecdotic. Disidența prin cultură și umorul subversiv au fost mult mai prezente decât rezistența fizică la comunism. Am analizat scindarea personalității în totalitarism, gândirea duală, fenomene întâlnite atât la intelectuali, cât și la celelalte categorii sociale. Sub semnul tristeții, mai în glumă, mai în serios, poate că s-ar cuveni citat aici versul lui George Bacovia: „O, țară tristă, plină de humor!”¹²

Scrierea tezei a prilejuit regăsirea bancurilor știute și descoperirea celor neștiute, unele foarte interesante – mărci ale genialității anonime – păstrându-și valoarea în ciuda unor accente licențioase ori scabroase. Bancurile și anecdotele citate au avut ca surse cărțile lui Călin Bogdan Ștefănescu, Toma Catargiu, Ben Lewis, internetul și propria memorie. Alegerea bancurilor și anecdotelor din Anexa 1 a fost personală, subiectivă; am ținut cont de forța lor comică și de expresivitate.

Virgil Tănase afirma într-un interviu¹³ că românii ascultau **Europa liberă** din motive politice, nu literare. Ne-am străduit a demonstra că bancurile și mai ales anecdotele sunt literatură. Românii ascultau **Europa liberă** și pentru bancuri, deci se împlinea astfel și latura culturală a literaturii de frondă ironică. Deși creatorii bancurilor au proiectat experiența realului în ficțiune, bancurile anticomuniste mută uneori accentul de pe politic pe existențial. Ele nu sunt istorie, însă rămân ca mărturie a reacției spirituale față de cotidian. Umorul antitotalitar depășește individualul, tinzând de-a lungul perioadei ceaușiste către general-uman, bancurile conțin și amestecă experiența proprie cu observarea lumii. Ironiile anticomuniste rămân ca semne și consecințe ale parcurgerii unor decenii de anormalitate, nu de „împliniri mărețe”, cum încerca să ne convingă propaganda.

Internetul a dus la o comunicare nemaîntâlnită, atât în ceea ce privește cantitatea, cât și viteza. Cel puțin în România, între 2000 și 2010, multe dintre e-mailurile neoficiale, amicale, conțineau glume. Dacă în anii '80, '90, 2000, e-mailul a fost principalul mijloc electronic de transmitere a umorului, după 2005, sms-urile au captat atenția românilor, iar din 2009, Facebook s-a afirmat ca principală rețea de socializare. Alături de Instagram și Twitter, Facebook este azi cel mai important mijloc de comunicare, inclusiv a umorului. Străine sau autohtone, „paginile” de umor și persoanele „pe cont propriu”, furnizează non-stop ironie pentru toate nivelurile de înțelegere. Remarcăm supraviețuirea glumelor vechi, multe dintre ele fiind transformate, actualizate în spiritul vremurilor. Spațiile noi de comunicare (mesajele prin poșta electronică, revistele umoristice sau colecțiile de bancuri pe internet) invită la o analiză lingvistică atentă a felului în care scrisul acceptă inovații de sursă orală; interesante sunt, din acest punct de vedere, listele de discuții sau paginile în care „vizitatorilor” fie li se permit, fie li se cer sugestii și comentarii

¹² George Bacovia, *Versuri și proză*. Editura Eminescu, București, 1987

¹³ <https://www.youtube.com/watch?v=Ud9OvFfm24E&feature=youtu.be>

(de fapt, marketingul internetului, pragmatica financiară mizează mult pe numărul de accesări și publicitate). În general, impresia dominantă pe care o creează postările, pe teme generale, e de banalitate; multe dintre mesaje sunt inutile, repetitive, neinteresante. Ele sunt totuși relevante din punct de vedere lingvistic, cel puțin în măsura în care atestă „în direct“ limbajul (asociat educației, vârstei), stilul colocvial contemporan. Cei care comunică prin aceste mijloace reprezintă niveluri culturale diferite; unii se cunosc, mulți nu; unii revin, comentează obiectul în sine sau mesajele anterioare. Cuvântul „bancuri” generează aproape două milioane de adrese de internet. Din nou, interesant este că dăm peste bancuri atât pe site-urile dedicate, cât și pe site-uri de alt profil (de exemplu, www.softpedia.com, pagină web destinată IT-ului găzduiește conversații unde – relativ frecvent – se postează, se comentează bancuri.)

Când resemnat, când ironic, cuvântul de spirit antitotalitar a propagat idei. Bancurile au fost o sublimare a durerii în sarcasm și – cumva - folclorul urban este și el o formă schimbătoare de artă perenă. Sperăm că lucrarea a evidențiat trăsăturile distinctive ale umorului și a investigat pertinent formele sale de existență, că a tratat funcția sa eliberatoare și corectivă în cadrul unui spațiu totalitar dominat de practici opresive, cenzură și dogmă.

BIBLIOGRAFIE

Dicționare, istorii literare și antologii

1. *** *Dicționar de termeni literari*. Editura Academiei, 1976
2. Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*. Editura Univers Enciclopedic, București, 2012
3. *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică. volumul V. 1951-1953*. Coordonator, acad. Eugen Simion, prof. univ. dr. Andrei Gligor. Editura Muzeul Național al Literaturii Române, București, 2011
4. *Cronologia vieții literare românești: perioada postcomunistă*. București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2014. Vol. 11 Perioada postbelică: 1965/ coord. gen.: Eugen Simion, coord. redacțional: Lucian Chișu. – 2017
5. *Cronologia vieții literare românești: perioada postcomunistă*. București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2014- Vol. 12-A.: Perioada postbelică: 1966 ianuarie-iunie/ coord. gen.: Eugen Simion, coord. redacțional: Lucian Chișu. – 2017
6. *Cronologia vieții literare românești: perioada postcomunistă*. București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2014- Vol. 12-B.: Perioada postbelică: 1966 ianuarie-iunie/ coord. gen.: Eugen Simion, coord. redacțional: Lucian Chișu. – 2017
7. *Cronologia vieții literare românești: perioada postbelică*. - București: Editura Muzeul Literaturii Române, 2010-. Vol. 13-B.: 1967: iulie-decembrie/ coord. gen.: Eugen Simion; coord. redacțional: Lucian Chișu. – 2017
8. Anghelescu, Mircea; Ionescu, Cristina; Lăzărescu, Gheorghe, *Dicționar de termeni literari*. Editura Garamond, București, 1995
9. Călin-Bodea, Cornelia, *Folclorul rezistenței anticomuniste*. vol. I, Editura Galaxia Gutenberg, Maramureș, 2010
10. Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*. Editura Artemis, București, 1995
11. Chișu, Lucian; Hanganu, Laurențiu, *Literatura în epoca totalitarismului*. Editura Printech, București, 2008
12. Ciocea, Valentin; Mădălin, Marius; Dumitrache, Marius, *Manual de bancuri*. www.beep.ro
13. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*. Editura Paralela 45, Pitești, 2008
14. Mureșanu, Camelia, *Dicționar de termeni literari*. Editura Klim, Snagov, 2005
15. Popescu, Cristian Tudor, *Filmul surd în România mută. Politica și propaganda în filmul românesc de ficțiune (1912-1989)*. Editura Polirom, Iași, 2016
16. Smarandache, Florentin, *Viața e tristă la noi, în schimb salariul e hazliu: folclor umoristic internetist, vol. I*. Editor, Infinite Study, 2012
17. Zsigmond, Gyözö, *Három kismacska... Erdélyi politikai viccek 1977–1997*, Editura Pont Kiado, Budapesta, 1997

Studii și articole teoretice de specialitate:

1. Arieșan, Claudiu T., *Hermeneutica umorului simpatetic. Repere pentru o comicologie românească*. Editura Amacord, Timișoara, 1999
2. Aristotel, *Poetica*. Editura Iri, București, 1998
3. Aristotel, *Retorica*. Editura Iri, București, 2004
4. Boia, Lucian, *Strania istorie a comunismului românesc (și nefericitele ei consecințe)*. Editura Humanitas, București, 2016
5. Bergson, Henri, *Râsul. Eseu asupra semnificației comicalului*. Editura All, București, 2014
6. Bergson, Henri, *Teoria râsului*. Institutul European, Iași, 1998
7. Cesereanu, Ruxandra, *Imaginarul violent al românilor*. Editura Humanitas, București, 2003
8. Constantinescu, Mihaela-Viorica, *Umorul politic românesc în perioada comunistă: perspective lingvistice*. Editura Universității din București, 2012
9. Cornea, Paul, *Introducere în teoria lecturii*. Editura Polirom, Iași, 1998
10. Coșeriu, Eugen, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului*. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013
11. Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973
12. Defays, Jean-Marc, *Comicul: Principii, procedee, desfășurare*. Institutul European, Iași, 2000
13. Dinu, Mihai, *Comunicarea. Repere fundamentale*, Editura Algos, București, 1999
14. Dundes, Alan; Banc, Cristina, *First Prize: Fifteen Years! An Annotated Collection of Romanian Political Jokes*. U.S.A., 1986
15. Eco, Umberto, *Șase plimbări prin pădurea narativă*. Editura Pontica, Costanța, 1997
16. Escarpit, Robert, *De la sociologia literaturii la teoria comunicării. Studii și eseuri*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980
17. Fontanier, Pierre, *Figurile limbajului*. Editura Univers, București, 1977
18. Freud, Sigmund, *Psihologia colectivă și analiza eului*. Editura Mediarex, București, 1995
19. Freud, Sigmund, *Cuvântul de spirit și raportul său cu inconștientul*. Editura Trei, București, 200
20. Genette, Gérard, *Figures I*. Editions du Seuil, 1966
21. Ghiță, Cătălin, *Umorul incorect politic. O microanaliză, urmată de o sută de mostre*. Editura Aius, Craiova, 2013
22. Golopenția, Sanda, *Acțiune, interacțiune, identitate. Studii de pragmatică lingvistică*. Editura Academiei Române, București, 2017
23. Jankélévitch, Vladimir, *Ironia*. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994
24. Jolles, André, *Forme simple*. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012
25. Lovinescu, Monica, *O istorie a literaturii române pe unde scurte: 1960-2000*. Editura Humanitas, București, 2014

26. Oțoiu, Adrian, *Ochiul bifurcat. Limba sașie. Strategii transgresive în proza generației '80*. Editura Paralela 45, București, 2003
27. Popa, Marian, *Comicologia*. Editura Univers, București, 1975
28. Quintilian, *Arta oratorică*. Editura Minerva, București, 1974
29. Sălăvăstru, Constantin, *Principia rhetorica. Teoria generală a argumentării*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011
30. Tabarcea, Cezar, *Poetica proverbului*. Editura Minerva, București, 1982
31. Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*. Editura pentru literatură, București, 1966
32. Zafiu, Rodica, *101 cuvinte argotice*. Editura Humanitas, București, 2010
33. Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*. Editura Universității, București, 2001
34. Zafiu, Rodica, *Limbar și politică*. Editura Universității din București, 2007

Bibliografie tematică

1. Alexandrescu, Sorin, *Identitate în ruptură*. Editura Univers, București, 2000
2. Andronic, Adrian, *Reportaj din iad*. Editura Humanitas, București, 1990
3. Borbély, Ștefan, *De la Herakles la Eulenspiegel. Eroicul*. Editura Contemporanul, București, 2013
4. Cesereanu, Ruxandra, *Comunism și represiune în România: istoria tematică a unui fratricid național*. Polirom, Iași, 2006
5. Cioroianu, Adrian, *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*. Editura Curtea Veche, București, 2007
6. Dragomirescu, Gheorghe M., *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975
7. Lewis, Ben, *Istoria comunismului prin bancurile epocii*. Editura Meteor Publishing, București, 2015
8. Mihăilescu, Călin-Andrei, *Cum era? Cam așa... Amintiri din anii comunismului (românesc)*. Editura „Curtea veche Publishing”, București, 2006
9. Moutsopoulos, Evanghelos, *Categoriile estetice*. Editura Univers, București, 1976
10. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*. Editura Fundației PRO, București, 2006
11. Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism. 1954, anul gloriosului deceniu (vol.III)*. Editura Cartea Românească, București, 2009
12. Soare, Florin, *Politică și societate în epoca Ceaușescu*. Editura Polirom, Iași, 2013
13. Stanomir, Ioan, *Sfinxul rus. Idei, identități și obsesii*. Editura Adenium, Iași, 2015
14. Ștefănescu, Călin-Bogdan, *Umorul poporului român în faza terminală a socialismului*. Editura Paideia, București, 2014
15. Ștefănescu, Gheorghe Rafael, *Amintiri Din România Socialistă: De la înflorire la faliment*. Editura AmintiriDinRomania.com, 2010
16. Tănase, Stelian, *Acasă se vorbește în șoaptă. Dosar și jurnal din anii târzii ai dictaturii*. Editura Compania, București, 2002
17. Tudoran, Dorin, *Absurdistan: o tragedie cu ieșire la mare*. Editura Polirom, Iași, 2006

Corpus – opere literare

1. Bacovia, George, *Versuri și proză*. Editura Eminescu, București, 1987
2. Blecher, Max, *Întâmplări în irealitatea imediată*. Editura Art, București, 2011
3. Blandiana, Ana, *Întâmplări de pe strada mea*. Editura Ion Creangă, București, 1988
4. Bogza, Geo, *O sută șaptezeci și cinci de minute la Mizil*. Editura Minerva, București, 1967
5. Caragiale, Mateiu, *Craii de Curtea-Veche*. Editura Pentru Literatură, București, 1965
6. Goga, Octavian, *Ne cheamă pământul*. Editura Litera, Chișinău, 2005
7. Ierunca, Virgil, *Fenomenul Pitești*. Editura Humanitas, București, 2013
8. Ionesco, Eugène, *Teatru II. Jacques. Viitorul e în ouă. Scaunele*. Humanitas, București, 2017
9. Kafka, Franz, *Procesul*. Editura pentru Literatură Universală, București, 1968
10. Liiceanu, Gabriel, *După douăzeci de ani*. Editura LA&I, București, 2003
11. Miłosz, Czesław, *Gândirea captivă*. Editura Humanitas, București, 1999
12. Negruzzi, Iacob, *Amintiri din „Junimea”*. Editura Minerva, București, 1970
13. Orwell, George, *1984*. Editura Polirom, Iași, 2002
14. Pacepa, Mihai Ion, *Orizonturi roșii*. Editura Humanitas, București, 2019
15. Platon, *Banchetul*. Editura Humanitas, București, 2006
16. Platon, *Dialoguri*. Editura pentru Literatură Universală, București, 1968
17. Preda, Marin, *Moromeții, vol. I, II*. Editura Gramar, București, 1997
18. Preda, Marin, *Cel mai iubit dintre pământeni (vol. II)*. Editura Marin Preda, București, 1998
19. Sîrbu, Ion D., *Adio, Europa!*. Editura LiterNet, București, 2004
20. Stănescu, Nichita, *Operele imperfecte*. Editura Albatros, București, 1979
21. Vargas Llosa, Mario, *Chipuri ale răului în lumea de astăzi*. Editura Humanitas, București, 2006
22. *Urzica. Revistă de satiră și umor. Editată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, aflată în colecția Bibliotecii Județene “V.A. Urechia” Brăila, volumele consultate sunt cuprinse între anii 1949 și 1989.*

WEBOLOGIE

Studii și articole teoretice online

A. Publicații

1. *Diacronia* (www.diacronia.ro)
2. *Dilema veche* (<https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/presa-ceausista-nu-a-acoperit-in-nici-un-fel-evenimentul>)
3. *Evenimentul zilei*, nr. 5620/ 2009 (<https://evz.ro>)
4. *Moftul Român, Revistă bilunară pentru satiră și umor*, editată de Ministerul Român de Cultură, nr. 1/ 1990 (<https://arheo9tv.wordpress.com/2017/09/24/1990-moftul-roman-nr-1-ianuarie-1990/>)
5. *România literară*, anul XXIX, nr. 45/1996 (<https://romanaliterara.com>)
6. *România literară*, nr.12/ 30 martie 2007 (<https://romanaliterara.com>)

7. *Saeculum* nr. 4/ 2004 (<https://revistasaeculum1943.wordpress.com>)

B. Pagini web

1. <https://istoriiregasite.wordpress.com/2011/09/29/anecdote-cu-abraham-lincoln/>
2. https://adevarul.ro/locale/piatra-neamt/portret-vasile-spiridon-prin-literatura-evadez-imaginar-1_50ace4077c42d5a6638b4df4/index.html
3. <http://www.romanalibera.ro/aldine/zece/mic-dictionar-de-umor-363345>
4. https://wikivisually.com/lang-ro/wiki/Umor_rom%C3%A2nesc
5. <https://www.7est.ro/exclusiv-7est/reportaje/item/67271-divertis-ul-florin-constantin-inainte-de-1989>
6. <http://adevarul.ro/entertainment/celebritati/toni-grecu-umorist-liderul-grupului-divertis-In-comunism>
7. <https://www.avantaje.ro/articol/toni-grecu-inainte-de-revolutie-umorul-era-inteligent>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=Trk8A9isop8>
9. <http://romanalibera.ro/special/documentare/umorul-studentesc-si-poantele-care-l-au>
10. <http://adevarul.ro/locale/hunedoara/topul-poeziilor-omagiale-dedicate-nicolae-ceausescu>
11. <http://adevarul.ro/locale/hunedoara/cum-fost-zeificat-nicolae-ceausescu-poeti-cateva-zile>
12. <http://revista22online.ro/53078/ana-luca-si-cu-dej-bag-spaima-n-burgheji-o-analiz-a-lozincilor>
13. <http://romanalibera.ro/aldine/delasarea-secului/mic-dictionar-de-argouri-cu-iz-politic>
14. <http://www.napocanews.ro/2015/06/poarta-alba-un-film-profetic>
15. <http://romanalibera.ro/aldine/delasarea-secului/mic-dictionar-de-argouri-cu-iz-politic>
16. http://www.romlit.ro/poliist_substantive
17. <http://www.ziare.com/nicolae-ceausescu/comunism/fotografia-zilei-ceausescu-primul>
18. <https://moldova.europalibera.org/z/17100/2016/11/20>
19. https://adevarul.ro/cultura/istorie/apostoliiepociei-aur-elena-ceausescu-tehnocrat-tarii-1_5691178d37115986c64de2cb/index.html
20. <https://jurnalul.antena3.ro/special-jurnalul/tovarasul-nicolae-ceausescu-eroul-cel-mai-iubit-al-bancurilor-oamenilor-muncii-din-rsr-682630.html>
21. https://adevarul.ro/locale/hunedoara/cele-mai-savuroase-bancuri-interzise-seama-nomenclaturii-comunism-Tara-plange-petru-doarme-stalin-suge-1_5c3f
22. <https://ignatsebastian.wordpress.com/2010/01/28/vorbe-de-vorbe-de-la-pastorel-teodoreanu/>
23. <http://www.portalulrevolutiei.ro/forum/index.php?action=profile;u=110;sa=showPosts;start=2295>
24. <https://www.erepublik.com/en/article/001-pilula-de-ras--2373315/1/20>
25. <https://video.bzi.ro/bancul-zilei-trump-putin-iohannis-si-onorul-armatelor-72435>
26. <http://aarc.ro/en/articol/visul-lui-adalbert-sau-aventura-unui-film-independent>
27. http://www.phg.ro/stire.php?id=3948&cat_id=12
28. <https://jurnalul.antena3.ro/special-jurnalul/rezistent-a-cu-umor-si-poanta-la-final-65189.html>
29. http://www.ceausescu.org/ceausescu_texts/bancuri.htm

30. <https://www.podul.ro/articol/cifra-infioratoare-cati-turnatori-avea-securitatea-in-decembrie-89-minorii-politiei-politice-5088.html>
31. <https://books.google.ro/books?id=6ul3DwAAQBAJ&pg=PA192&lpg=PA192&dq=În+România,+zece+inși+spun+bancuri+politice,+unul+dintre+ei+e+turnător+dar+nimeni+nu+știe+care.&source=bl&ots=-RER2ofTZj&sig=ACfU3U1XyHSVw4zwIP37c0GiShIQ7eP8FQ&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwjbp4LassHjAhWjk4sKHZaiBAUQ6AEwAHoECAkQAQ#v=onepage&q=În%20România%2C%20zece%20inși%20spun%20bancuri%20politice%2C%20unul>
32. https://www.dcnews.ro/bancul-zilei-reclame-din-perioada-comunista-in-romania_278772.html
33. <https://adevarul.ro/locale/alexandria/ce-mancau-romanii-vremea-ceausescu-jumatate-p>
34. <https://forum.softpedia.com/topic/655809-bancuri-agricole/>
35. <http://www.latrecut.ro/2006/04/bancuri-ceausiste/>
36. <http://www.zvj.ro/articole-16054-Umorul+popular++umorul++bdquo+oficial+rdquo++++i+umorul+subversiv+in+Romania+comunist.html>
37. https://www.facebook.com/permalink.php?id=193671937632028&story_fbid=853815991617616
38. <https://www.erepublik.com/en/article/2424191>
39. <https://www.activenews.ro/cultura-istorie/Procesul-comunismului-XVI-.-,Davai-ceas-davai-palton-Davai-ceas-davai-mosie-Haraso-tovarasie-128106>
40. <http://jurnalul.ro/vechiul-site/old-site/suplimente/editie-de-colectie/a-cazut-cortina-4311.html>
41. <https://jurnalul.antena3.ro/special-jurnalul/rezidenta-cu-umor-si-poanta-la-final-65189.html>
42. <http://www.ziare.com/cultura/documentar/jean-moscopol-cantaretul-uitat-al-romaniei-de-alta-data-documentar-1096941>
43. https://ro.wikipedia.org/wiki/Discuție:Romulus_Zăroni
44. <http://epigrame.citatepedia.ro/de.php?p=4&a=P%E3storel+Teodoreanu>
45. <https://www.historia.ro/sectiune/portret/articol/pastorel-teodoreanu-de-la-umor-la-conflict>
46. <https://istoriiregasite.wordpress.com/2010/03/02/porecle-ion-c-bratianu-vizirul/>
47. <https://www.youtube.com/watch?v=TYQMN0aHwgs>
48. <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/porecla-la-rom-acirc-ni-de-la-ceasca-la-146004.html>
49. https://www.marginaliaetc.ro/vladimir-tismaneanu-baza-nomenclaturii-activistii-de-partid/?fbclid=IwAR38mGUPHKqfHRC7U4O0BUCIC_9WCh9JKeViYfDZ0P15diV
50. <https://jurnalul.antena3.ro/special-jurnalul/rezidenta-cu-umor-si-poanta-la-final-6518>
51. <https://www.youtube.com/watch?v=4xm0B0lpDZI>
52. <https://www.youtube.com/watch?v=ruJABTkX8To>
53. <https://stirileprotv.ro/show-buzz/entertainment/rodica-popescu-bitanescu-a-implinit-77-de-ani-chinurile-suferite-in-comunism-am-trait-cu-cei-trei-f-frica-foame-si-frig.html>
54. <https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/229-235.docx>
55. <https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/cil-ii-2018-final-2.pdf>
56. <https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/cil-i-2018-final-2.pdf?fbclid=IwAR2V7iy1Vqxxabte-VfG4P7cpFu2HJlc6ozBTV7kvI5GHOzDujFb91AKj-4>

57. <https://revistacil.wordpress.com/2016/02/29/arhiva/>
58. <https://jurnalul.antena3.ro/special-jurnalul/rezistenta-cu-umor-si-poanta-la-final-65189.html>
59. <https://centruldecercetarecomunicareinterculturala.files.wordpress.com/2015/05/volum-lcls-spatii-culturale-deschise-2016.pdf>
60. <https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/cil-i-2018-final-2.pdf?fbclid=IwAR2V7iy1Vqxxabte-VfG4P7cpFu2HJlc6ozBTV7kvI5GHOzDujFb91AKj-4>
61. <https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/infuzia-si-confuzia-modelelor-in-comunismul-romanesc-woodstock-cenaclul-flacara-omul-altfel-al-lui-adrian-paunescu?fbclid=IwAR0JJvcW3ZasRhI7g-hcmizhHKS517JwF7JucVHSIXMwJw4mjrwfva0e24>
62. <https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/presa-ceausista-nu-a-acoperit-in-nici-un-fel-evenimentul>
63. <https://www.digi24.ro/special/dosare/cotroceni-2014/votul-in-timpul-dictaturii-rosii-la-alegerile-din-1946-scorul-s-a-inversat-din-pix-322176>
64. https://wikivisually.com/lang-ro/wiki/Umor_rom%C3%A2nesc
65. <https://www.iiccr.ro/23-ianuarie-1949-infiintarea-militiei/>
66. <https://www.7est.ro/exclusiv-7est/reportaje/item/67271-divertis-ul-florin-constantin-inainte-de-1989>
67. <http://adevarul.ro/entertainment/celebritati/toni-grecu-umorist-liderul-grupului-divertis>
68. <http://www.cugetliber.ro/stiri-fun-bancuri-146599>
69. <http://www.ziare.com/nicolae-ceausescu/comunism/fotografia-zilei-ceausescu-primul-presedinte-cu>
70. <http://adevarul.ro/locale/hunedoara/cum-fost-zeificat-nicolae-ceausescu-poeti-cateva-zile>
71. <http://adevarul.ro/locale/hunedoara/topul-poeziilor-omagiale-dedicate-nicolae-ceausescu>
72. <http://revista22online.ro/53078/ana-luca-si-cu-dej-bag-spaima-n-burgheji-o-analiz-a>
73. <https://www.literaturadeazi.ro/rubrici/editorial/libertatea-de-argou-4844>
74. <http://www.napocanews.ro/2015/06/poarta-alba-un-film-profetic>
75. <http://www.ziare.com/nicolae-ceausescu/comunism/fotografia-zilei-ceausescu-primul>
76. <http://romanalibera.ro/special/documentare/umorul-studentesc-si-poantele-care-l-au>
77. <http://scorbaciufermecat.com/2008/07/texte-din-binecunoscutul-folclor-romanesc>
78. <https://arheo9tv.wordpress.com/2017/09/17/1989-urzica-nr-12-decembrie-1989/urzica-1989-12-02/>
79. <https://www.libertatea.ro/stiri/stiri-interne/alecu-radu-bucuresteanul-care-a-inventat-nechezolul-nu-am-baut-cafea-niciodata-486999>
80. <http://www.latrecut.ro/2006/04/bancuri-ceausiste/>
81. <https://www.digi24.ro/magazin/timp-liber/film/cinamatepeca-prezinta-reconstituirea-film-interzis-de-comunisti-la-trei-zile-dupa-lansare-1044640>
82. https://www.marginaliaetc.ro/vladimir-tismaneanu-baza-nomenclaturii-activistii-de-partid/?fbclid=IwAR38mGUPHKqfHRC7U4O0BUCIC_9WCh9JKeViYfDZ0P15diVbtNMegysUILc
83. <https://www.europalibera.org/a/niște-lepre/29677301.html?fbclid=IwAR0fivl8FE1TJAJ1zKkzUKrK6Q0eR-mh2XtGl6PmpXjZMNROajmIliWbHg0>

84. https://books.google.ro/books?id=YP5qDAAAQBAJ&pg=PT225&lpg=PT225&dq=prim%C3%A2vara%20bobocilor%20propagand%C3%A2&source=bl&ots=yh2eqtDMdu&sig=luUrK_r_kvwrUOji2QUW3kmv4_s&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwiqtJuKrNLfAhUmtIsKHR6IDwoQ6AEwDXoECAcQAQ&fbclid=IwAR3h50r7IKctsj2t7K52LQ1qq_tAjLHTYIApjPevQzEV5Fb0JZBzt13dBuc#v=onepage&q=prim%C3%A2vara%20bobocilor%20propagand%C3%A2&f=false
85. <https://www.youtube.com/watch?v=4xm0B0lpDZI>
86. <https://www.youtube.com/watch?v=r3B8E9J-vu8>
87. <https://www.youtube.com/watch?v=Qh4nFAVFCRk>
88. <https://www.youtube.com/watch?v=3lyN185u2Sg>
89. https://www.youtube.com/results?search_query=lumini+si+umbre
90. <https://www.youtube.com/watch?v=V6Stplo1PnI>
91. <https://www.youtube.com/watch?v=DDxoJG0Ri6A>
92. <https://acum.tv/articol/15285/>
93. https://books.google.ro/books?id=xaNXcBRgQY8C&pg=PA13&lpg=PA13&dq=George+Milner+Homo+Ridens&source=bl&ots=Spm9Vla4VH&sig=ACfU3U2KuTPb1Kl3730xsWtVErXKZoYlpg&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwiH_ZLR14jrAhWqw4sKHfaZB-YQ6AEwEnoECAoQAQ#v=onepage&q=George%20Milner%20Homo%20Ridens&f=false
94. <http://www.zvj.ro/articole-16054-Umorul+popular++umorul++bdquo+oficial+rdquo>
95. <http://adevarul.ro/locale/braila/victor-chiriloaie-chiril-omul-revista-Urzica-nu-Urzicat-1>
96. <http://jurnalul.ro/scinteia/special/despre-satira-umor-si-cenzura-in-timpul-epocii-de-aur>
97. <http://adevarul.ro/cultura/arte/interviu-ion-barbu-caricaturist-caricatura-fel-biserica>
98. <http://www.lapunkt.ro/2016/05/interviu-emilia-sercan-cum-era-cenzura-in-presa-comunista/>
99. <http://revistatango.ro/popas-in-arta-totul-se-face-datorita-harului-pe-care-ti-l-da-domnul-in-viata-datorita-destinului-408>
100. <http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/caricatura-e-o-arma-dialog-cu-alexandru-ciubotariu>
101. https://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=17582
102. <http://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=1535>
103. <http://www.descopera.ro/cultura/13114003-ceausima-cum-a-fost-demolat-cartierul-uranus-galerie-foto-video>
104. <http://www.stiri-economice.ro/agricultura-romaniei-1965-1989.html>
105. https://adevarul.ro/cultura/carti/limba-lemn-1_51715428053c7dd83f26407c/index.html
106. http://www.romlit.ro/index.pl/proletcultism_sau_realism_socialist
107. <https://leviathan.ro/o-oaza-de-libertate-de-lica-barbu/>
108. <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/173/art17-Tiu.php>
109. <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=704>
110. <http://convorbiri-literare.ro/?p=4913>
111. <http://bancuritari.me/bancuri/bancuri-ceausescu/>
112. <http://www.gluma.eu/bancuri-cu-vedete/>
113. <https://www.mioritice.com/banc/17845>

114. <http://replaci.net/frica/pagina-25>
115. <https://acum.tv/articol/15285/>
116. <https://www.cugetliber.ro/stiri-fun-bancuri-347067>
117. <https://www.europalibera.org/a/blog-vladimir-tismaneanu/29415849.html>
118. https://www.youtube.com/watch?v=_c4DzjEG6hY
119. <https://romanalibera.ro/cultura/carte/dosarul-de-urmarire-al-lui-i-d--sirbu--devenit-literatura-252519>
120. <https://www.slideshare.net/biobflorin/bancuri-cu-comunisti>
121. <https://www.nwradu.ro/2018/12/poeziile-de-altadata-despre-ceausescu-primul-barbat-al-tarii/>
122. https://m.rfi.ro/social-115903-romania-umor-toni-grecu?fbclid=IwAR1VNLnIXvLFW2RF_CSxglUA8pRN3Kvsp7wjpcU7fbRgBgC0j8F8BZNwRUg
123. https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/ghiveciul-propagandistic-comunist-iluzia-libertatii-si-soparlete-studentesti?fbclid=IwAR0hq3a5kCtyZAP-0E9Fw8I2-6EzcKxyUZYuUbaqF3id02C37T_AA_Ztc6A
124. <https://romanalibera.ro/special/documentare/umorul-studentesc-si-poantele-care-l-au-sapat-pe-ceausescu-361759>
125. https://www.youtube.com/watch?v=YgiDcRI0G8Q&feature=share&fbclid=IwAR3-T91imNPImF3ap60agifl2VX42MWU-dD3AfL_p7MTtNpUwxagce8J3Y
126. http://www.phg.ro/stire.php?id=3948&cat_id=12
127. <http://www.zvj.ro/articole-16054-3>
128. <http://www.zvj.ro/articole-16054-Umorul+popular++umorul++bdquo+oficial+rdquo++++i+umorul+subversiv+in+Romania+comunist.html>
129. https://www.academia.edu/37739519/UMOR_%C5%9E_I_POLITIC%C4%82_%C3%8E_N_ROM%C3%82_NIA_COMUNIST%C4%82_VIA%C5%A2A_%C3%8E_ENTRE_R%C3%82S_%C5%9E_I_FRIC%C4%82?auto=download
130. <http://www.zvj.ro/articole-16054-Umorul+popular++umorul++bdquo+oficial+rdquo++++i+umorul+subversiv+in+Romania+comunist.html>
131. <https://diversediversificate2.wordpress.com/2010/05/21/din-arhiva-comica-a-securitatii/>
132. https://adevarul.ro/locale/vaslui/top-10-bancuri-comuniste-faceau-lectiile-educatie-sexuala-timpul-ceausescu-1_58ec9f635ab6550cb82948b2/index.html
133. www.beep.ro
134. <https://www.ananaghi.ro/ultima-calatorie-trebuie-sa-fie-decenta/>
135. <https://books.google.ro/books?id=DPBgAwAAQBAJ&pg=PA25&lpg=PA25&dq=-+O+clip%C4%83+de+sinceritate,+o+noapte+la+Securitate&source=bl&ots=JnzwLjHR8G&sig=ACfU3U3A8Fny8gCiYE5v0HDxN1txtXCY7w&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwj745zM1uLIAhWRw4sKHfQ8DtAQ6AEwEHoECAYQAg#v=onepage&q=%20O%20clip%C4%83%20de%20sinceritate%2C%20o%20noapte%20la%20Securitate&f=false>
136. <http://www.potrivate.eu/bancuri/bancuri-noi/arhiva-comica-a-securitatii>
137. <https://www.youtube.com/watch?v=-wPKt5W8I5Y>

138. https://www.researchgate.net/publication/337832552_Declaratiile_antigermane_s_i_antipoloneze_ale_lui_Nicolae_Ceausescu_si_penuria_de_bunuri_de_stricta_necesitate_din_Romania_in_contributorsro_luni_9_decembrie_2019_httpwwwcontributorsrosocietatelifedecl
139. <https://romania.europalibera.org/a/cum-s-au-stins-o-vreme-luminile-democratiei/29997164.html>
140. <https://www.youtube.com/watch?v=Ud9OvFfm24E&feature=youtu.be>
141. <http://www.rasfoiesc.com/business/marketing/comunicare/COMUNICAREA-ORALA-STILURI-DE-C52.php>
142. <https://atelier.liternet.ro/articol/2494/George-Orwell-Mihnea-Gafita/O-mie-noua-sute-optzeci-si-patru.html>
143. https://adevarul.ro/locale/hunedoara/topul-poeziilor-omagiile-dedicat-nicolae-ceausescu-s-au-intrecut-lingusiri-scriitorii-trecutul-comunist-1_593bd49a5ab6550cb8fc836c/index.html
144. <https://carturesti.ro/carte/istoria-comunismului-prin-bancurile-epocii-265429>
145. <https://www.rostonline.ro/2017/04/fenomenul-romanesc-al-bancului/>
146. <https://www.emag.ro/10-ani-de-umor-negru-romanesc-jurnal-de-bancuri-politice-calin-bogdan-stefanescu-9739131085/pd/D0LV22BBM/>
147. <http://www.poezii.md/poet/octavian-goga/asteptare/>
148. <https://doinab.blogspot.com/2012/06/morometii-de-marin-preda-fragment-in.html>
149. <https://m.hotnews.ro/stirecom/16541853>
150. <https://wxwx.wordpress.com/ana-blandiana/>
151. <https://www.mioritice.com/utilizator/calindu>
152. <https://jurnalul.antena3.ro/scinteia/special/despre-satira-umor-si-cenzura-in-timpul-epocii-de-aur-529869.html>
153. https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Tănase
154. https://adevarul.ro/locale/botosani/cum-faceau-romanii-haz-necaz-comunism-bancurile-exprimau-ura-fata-ceausescu-1_5ac5059fdf52022f756ac785/index.html
155. <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/bancul-interzis-de-comunisti-pentru-care-romanii-erau-trimisi-in-inchisoare>
156. <https://roevangelica.wordpress.com/2016/09/17/>
157. <https://adpres.ro/obiceiuri-din-copilarie/>
158. <https://alfita47.blogspot.com/2018/03/bancuri-din-arhivele-securitatii.html>
159. <https://locdedatcucapul.blogspot.com/2012/08/arhiva-comica-securitatii.html>
160. <http://www.portalulrevolutiei.ro/forum/index.php?action=printpage;topic=304>
161. <https://costyconsult.files.wordpress.com/2011/04/bancuri.pdf>
162. <http://www.eva.ro/forum/viewtopic.php?topic=31159&forum=7>
163. <https://cadereacomunismuluiineuropa.wordpress.com/category/comunismul-din-romania/10-chipuri-ale-comunismului-din-romania/>
164. <https://www.anablandiana.ro/ro/intamplari-de-pe-strada-mea/>
165. <https://editura-unibuc.ro/produs/umorul-politic-romanesc-in-perioada-comunista-perspective-lingvistice/>
166. <https://cdn4.libris.ro/userdocspdf/438/o-istorie-a-literaturii-romane-pe-unde-scurte.pdf>

167. <http://www.portalulrevolutiei.ro/forum/index.php?action=printpage;topic=1.0>
168. <https://www.7est.ro/2016/06/divertis-ul-florin-constantin-inainte-de-1989-foamea-era-principalul-subiect-de-discutie/>
169. <https://cdn4.libris.ro/userdocspdf/438/o-istorie-a-literaturii-romane-pe-unde-scurte.pdf>
170. <https://saituldeliteratura.files.wordpress.com/2009/12/caragiale-note-de-curs.doc>
171. https://adevarul.ro/locale/botosani/cum-faceau-romanii-haz-necaz-comunism-bancurile-exprimau-ura-fata-ceausescu-1_5ac5059fdf52022f756ac785/index.html
172. <http://www.in-cuiul-catarii.info/2012/07/20/arhiva-comica-a-securitatii-281>
173. https://adevarul.ro/locale/hunedoara/topul-poeziilor-omagiale-dedicat-nicolae-ceausescu-s-au-intrecut-lingusiri-scriitorii-trecutul-comunist-1_593bd49a5ab6550cb8fc836c/index.html
174. <http://bancuri.topfun.ro/bancuri/politice/?pg=3>
175. <https://adpres.ro/obiceiuri-din-copilarie/>
176. <https://alfita47.blogspot.com/2018/03/bancuri-din-arhivele-securitatii.html>
177. <https://www.descopera.ro/istorie/14929400-urari-de-anul-nou-asa-i-in-tenis-unul-dintre-mesajele-pe-care-toma-caragiu-le-transmitea-romanilor-an-de-an-este-inca-actual-video>
178. https://www.angolotesti.it/M/testi_canzoni_marco_resmann_66779/testo_canzone_gouache_in_teni_1145284.html